

Til Aust-Agder fylkeskommune

Vår saksbehandler
Geir Lyngstad Strøm

Vår dato
11.11.2016

Vår referanse
DOK/2016/01156

Deres referanse

Høringssvar på Aust- og Vest-Agder fylkeskommunes utredning «En ny region Agder?»

Vi viser til høringsbrev av 3.10.2016 om Aust- og Vest-Agder fylkeskommunes utredning «En ny region Agder?»

I høringssvaret vil Unio vektlegge arbeidstaker-, medbestemmelses- og demokratiperspektivet. I tillegg vil vi peke på at det av hensyn til innbyggerne er viktig å opprettholde et desentralisert tjenestetilbud, at verdiene raushet og balanse er et godt utgangspunkt for den videre prosessen, samt trekke fram forholdet mellom kvalitet og økonomi, særlig knyttet til videregående opplæring. Til slutt vil vi trekke fram noen usikkerhetsmomenter knyttet til reformen.

Ivaretagelse av de ansatte i begge fylkeskommuner

Rapporten slår fast at «... ingen ansatte skal sies opp som følge av sammenslåingen.» (s. 7) Unio vil understreke at en slik trygghet for egen arbeidssituasjon blant de ansatte i fylkeskommunene er et viktig premiss for at prosessen skal lykkes. Det vil videre være behov for gode omstillingsordninger og videreutdanningsmuligheter. Dette har en kostnadsside, og Unio vil peke på behovet for at det settes av tilstrekkelig med økonomiske midler til gode overgangsordninger, slik at et nytt fylke klarer å beholde den kompetansen som dagens arbeidstakere i fylkeskommunene innehar.

Tillitsvalgtes rolle og medvirkning

Rapporten sier: «Det skal tidlig utarbeides en omstillingsavtale som regulerer arbeidsgiverpolitiske forhold i prosessen. Et partssammensatt utvalg skal ha en vesentlig rolle i utarbeidelsen av en omstillingsavtale.» (s. 7)

Hovedavtalens del B, § 3-1 c) understreker fylkeskommunens plikter ved endringer/omstillinger i og mellom fylkeskommuner. Bestemmelsen vektlegger at «Arbeidstakernes behov for trygghet skal ivaretas gjennom åpne planprosesser hvor mål og konsekvenser så langt som mulig gjøres kjent.»

Både selve omorganiseringa og de ansattes behov for trygghet vil kreve deltakelse fra ansattes organisasjoner i langt større grad enn det som er tilfellet i det løpende samarbeidet mellom arbeidsgiver og arbeidstakerne. Dersom fylkestingene i desember 2016 vedtar å etablere en ny region Agder, vil det bli behov for økt frikjøp for tillitsvalgte fram mot endelig sammenslåing.

Hovedavtalens del B, § 3-1 j) sier også at ved slike større omstilling «skal behovet for ytterligere frikjøp av tillitsvalgtressurser drøftes».

Gjennom å styrke medbestemmelsen i overgangsperioden, vil en også legge et viktig grunnlag for å styrke målsettinga for en ny region Agder om å «... forsterke demokratiet på regionalt nivå gjennom økt dialog, deltakelse og interesse.» (s. 5)

Det demokratiske perspektivet

I rapporten tar ikke forhandlingsutvalget stilling til styreformen, men skriver at spørsmålet om formannskapsmodell eller parlamentarisme må utredes videre. (s. 72) Unio vil allerede nå argumentere for formannskapsmodellen som den beste styreformen. For det første gir den mer åpenhet og innsyn i de politiske prosessene. For det andre fremmer den samarbeid og brede politiske løsninger. Ved en eventuell fylkessammenslåing er åpenhet og bredt samarbeid viktig både for befolkninga generelt og for arbeidstakerne spesielt. Dette vil gi administrative og politiske beslutninger høyere legitimitet.

Ved sammenslåing er det en fare for at det blir lengre vei til makten for både regionens borgere og de ansatte. Dette må for de ansattes del oppveies med gode ordninger for representasjon i den nye regionen.

Unio vil peke på at hvis man ikke lykkes i å beholde, og - etter hvert - også rekruttere ansatte til sentraladministrasjonen med bakgrunn i østre Agder, risikerer man å få en sentraladministrasjon med mindre nærhet til og kunnskap om tjenestene i regionens østre deler. Dette må man ta høyde for både når det gjelder fremtidig rekruttering og når det gjelder fremtidig organisering av sentraladministrasjonens arbeid.

Raushet og balanse

I tidligere vellykkede kommunesammenslåinger, spesielt når en stor kommune har slått seg sammen med en mindre, har det vist seg at en viktig suksessfaktor har vært den større kommunens raushet overfor den mindre i forhandlingene forut for sammenslåingen. (Jf. KS og Deloitte (2015): *Arbeidsgiverpolitikk i kommunesammenslåinger. Kunnskapsbaserte innspill til gode prosesser*).

Begrepene raushet og balanse har stått sentralt i forhandlingene og debatten rundt sammenslåingsprosessen i Agder. Unio er glade for at disse verdiene har preget forhandlingene så langt, og legger til grunn at det samme vil være tilfelle i den videre prosessen fram mot sammenslåing.

Desentralisert skoletilbud

Unio vil understreke viktigheten av å opprettholde en desentralisert skolestruktur, og at elevene i sitt første år på videregående skole bør få et offentlig skoletilbud nær sitt bosted,

uavhengig av hvilket utdanningsprogram de ønsker å gå på. Dette betyr at man ikke kan ha en like stram tilbudsstruktur som man til nå har hatt i Vest-Agder. Et desentralisert skoletilbud vil bidra til at man beholder og utvikler kompetanse lokalt, og samtidig reduserer transportbehovet.

Hver skole må ha egen, stedlig rektor, slik at vi unngår de uheldige bivirkningene ved at en rektor har ansvaret for en skole som har avdelinger som er spredd over et stort geografisk område.

Unio legger til grunn at en sammenslåing i første omgang ikke vil få store konsekvenser for skolestrukturen i Agder, men noe vil trolig endres. I forhold til de «smaleste» utdanningstilbudene i Aust-Agder, som for eksempel gullsmed, kjole- og draktsøm og hudpleie, er nok disse i vel så stor grad truet på grunn av relativt sett høye utgifter pr. elevplass og lave søkertall, enn av selve fylkessammenslåingen. En sammenslåing kan kanskje gi bedre muligheter for å rekruttere til disse tilbudene?

En ny tilbudsstruktur for yrkesfagene skal iverksettes fra skolestart høsten 2019, og kan potensielt sett gi en god del endringer skolene imellom i forhold til hvilke utdanningstilbud som blir gitt hvor. Vi er spent på i hvilken grad skolene som ligger i grenseområdet vil bli påvirket på lengre sikt.

I sammenheng med prosessen rundt sammenslåing av primærkommuner, foreslo regjeringen at store kommuner skulle kunne overta ansvaret for videregående opplæring. Dette forslaget fikk ikke flertall i Stortinget. Unio forutsetter at ansvaret for videregående opplæring fremdeles skal være et fylkeskommunalt/regionalt ansvar.

En reform for bedre tjenester – ikke for innsparing

Hva er det man ønsker å oppnå med sammenslåing? «Større robusthet» er det som oftest er oppgitt av regjering, Storting og fylkespolitikere. Vi tolker robusthet som bl.a. større og bredere faglige miljøer. Inntrykket i Agder er at robustheten først og fremst skal gjøre seg gjeldende på administrativt nivå, i sentraladministrasjonen, og i så måte bare mer indirekte påvirke selve tjenestene. Alt avhengig av hvor stort innsparingspotensial den nye regionen ønsker å realisere i sentraladministrasjonen, ser vi mulighet for at en sammenslått sentraladministrasjon kan få mer spesialisert og samlet sett bredere kompetanse innenfor de forskjellige fagfeltene, enn det dagens to sentraladministrasjoner har hver for seg per i dag.

Unio vil påpeke viktigheten av at regionreformen ikke betraktes som en «innsparingsreform», men en reform for bedre tjenester! Regionreformen bygger på en tro på at større enheter kan drives bedre og billigere. I utredningen slås det fast at man over tid vil kunne effektivisere den fremtidige sentraladministrasjonen, dvs. man vil ikke ha behov for det samme antall stillinger i en sammenslått sentraladministrasjon som i dagens to administrasjoner. Denne eventuelle effektiviseringsgevinsten bør etter Unios syn gå til å øke ressursinnsatsen i regionens tjenestetilbud.

Unio mener at hvis man først skal slå sammen fylker i Norge for å skape nye og større regioner, slik regjeringen har invitert til, er Aust- og Vest-Agder ganske selvsagte kandidater for sammenslåing. Flere tusen drar hver dag over fylkesgrensa, i begge retninger, for å komme seg på jobb. Identitetsmessig synes det å være få innbyggere på Sørlandet som i stor grad identifiserer seg som aust- eller vestegder; de er alle sørlendinger. Samtidig finnes det også historisk rivalisering mellom regionens to største byer, de siste årene best illustrert gjennom kampen for sykehuset i Arendal.

To ganger tidligere i nyere tid er det satt i gang prosesser for å oppnå sammenslåing som man ikke har lyktes med. Det er til dels en manglende tillit mellom politikerne i øst og vest, noe man også kan spore i utredningen, spesielt i mindretallets innstilling med forslag om innføring av en sikringsbestemmelse frem til 2035 som garanterer at forhandlingsresultatet ikke svekkes som følge av at et eventuelt nytt regionting fattet nye og endrede vedtak.

Uavhengig av sammenslåing er Unio opptatt av å styrke utdanningstilbudet til fylkets elever gjennom økte ressurser til de videregående skolene, først og fremst gjennom å sørge for gode opplæringstilbud:

- alle elever får det timeantallet de har krav på etter loven.
- alle skoletimer gjennomføres med kvalifiserte lærere.
- vikarer spares ikke bort.
- alle elever får undervisning tilpasset sitt nivå og sine forutsetninger.
- alle videregående skoler har en relativt bred vifte av programfagstilbud.
- alle lærere, skolerådgivere, skoleledere og PPT får tilbud om relevant etter- og videreutdanning.
- alle ansattes lov- og tariffbestemte rettigheter ivaretas; omstilling gjennomføres for å styrke, ikke svekke, de ansattes arbeidsforhold.
- lærerne får beholde sin faglige autonomi og metodefrihet.
- den relativt sentraliserte skolestrukturen på Agder i dag skal ikke blir ytterligere sentralisert.

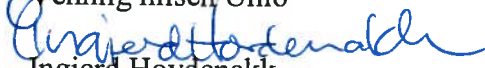
Om videregående opplæring i Agder vil lykkes bedre eller dårligere innenfor en region Agder i forhold til de ovenfor nevnte momentene, er umulig å si noe om per i dag. Dette avhenger mer av hvilket skolepolitisk syn som vil dominere, både nasjonalt og regionalt, i årene etter 2020, og av den administrative kulturen som får rå i den fremtidige regionen, enn dert avhenger av selve sammenslåingen.

Usikkerhet om reformen

Det er mye usikkerhet knyttet til en fremtidig regionreform og region Agder. Hvilke oppgaver vil egentlig en ny region Agder bli tildelt? Bli regionen stor nok og hvor stor blir andre regioner rundt oss? Får man ved sammenslåing mer man skulle sagt i forhold til hovedstaden? Hva skjer om fylkestinget stemmer nei til sammenslåing – vil Stortinget allikevel slå fylkene sammen, og hvordan blir da resultatet?

Utdanningsforbundet Aust-Agder spør om Aust-Agder egentlig har noe valg – kan fylket bestå alene? Er ikke egentlig Vest-Agder den eneste realistiske partneren for fremtiden - eller kan de gå østover eller kanskje både østover og vestover? Hva skjer hvis flertallsinnstillingen vinner fram, og det blir en sammenslåing, men hvor Aust-Agder/Arendal ikke ender opp med de statlige arbeidsplassene som forutsatt. Hva vil da punkt fem i flertallsinnstillingen om kompensasjon innebære – hvem vil kompensere hva?

En frivillig sammenslåing er klart å foretrekke fremfor tvang fra sentralt hold. Så er spørsmålet om et knapt flertall for sammenslåing er en god start for en ny, felles region. Det er uheldig at ikke forhandlingsutvalget klarte å komme frem til en bred enighet, en avtale som alle i utvalget kunne stille seg bak, og hvor det politiske lederskapet anga en klar retning videre. Det er også uheldig at statlig nivå ikke har fastlagt hvilke tjenester det nye regionale nivået skal ha ansvar for, før sammenslåingsprosessen ble igangsatt. Nå gjør all usikkerheten at dette blir en særdeles krevende beslutning for de to fylkeetingene i desember.

Vennlig hilsen Unio

Ingerd Hovdenakk
sekretariatssjef

Geir Lyngstad Strøm
seniorrådgiver

